

Innspill fra Nettverk for regionale teaterråd (NRT)

NRT er en interesseorganisasjon for 6 teaterråd i Norge. Våre råd er eid av amatørteaterfeltet. NRT representerer:

- Oslo Teatersenter
- Vestfold Teaterråd
- Foreningen for amatørteatrene i Agder
- Trøndelag Teatersamlag
- Rogaland Teaterråd
- Akershus Amatørteaterråd

Scenekunstnere problematikk på regionalt og lokalt plan.

Amatørteaterfeltet er driftet kunstnerisk av profesjonelle teaterfolk. Samtidig er de utøvende kunstnere. Det teaterrådene erfarer ute i feltet er:

1. Scenekunstnere kan ikke nevne at de skaper teater over felt og teatersjangere. Det skader omdømme deres som moderne utøvende scenekunstnere.
2. Flere kunstnere unngår å si høyt at de lever av lokalt forankrede prosjekter (eks. spel, teatergruppe) lokale turnèordninger (eks. DKS, spaserstokk) og pedagogvirksomhet (eks.lærer kulturskole, dramalærere). Flere utøver scenekunst på fritiden uten inntekt.
3. Lokale scenekunstnere har ikke råd til produsenter, egne øvelseslokaler, eller ansatte. Kvaliteten faller fort når utøver(e) ikke har råd til å betale for egnet arena, instruktør, dramatiker eller komponist.
4. Få scenekunstnere har samarbeid med lokale kulturhus eller et regionsteater. Derfor selges kunstprosjektene inn i pakkeløsninger (eks. Skolesekken). Forestillinger spilles ikke på åpne scener. Scenekunst for et voksent publikum, utover kommersielle produkt, er vanskelig å finne.
5. Det å blande kommersielle nøkler inn i kunstutfoldelsen har til nå skader omdømme. Kunstnere ønsker å være samfunnsnyttig for bearbeidelse, ytring, refleksjon og ettertanke – men finner ikke rom for dette.
6. Det er status å være utvalgt og fullfinansiert av offentlige midler. Dette dreper mangfold og kunst som næringen. Alle utøvere blir sårbare - også de utvalgte.
7. De profesjonelle scenekunstnerne som mangler arena og støtteordninger er: Eldre utøvere, de som ikke lager forestillinger for barn og ungdom eller moderne teater. Det har ingen ting med kunstnerisk kvalitet å gjøre.

8. De profesjonelle kunstnere har svake nettverk og mangler et turnèapparat. Det skader utfoldelsen, og publikum går glipp av kunst i nærmiljøet.
9. De profesjonelle faller mellom flere stoler i forhold støtteordninger: Kommunale midler går til frivillig teaterorganisasjoner, enkeltprosjekter, og talentutvikling. Fylkeskommuner satser på skolesekk/regionalteatre, talentutvikling og utvalgte grupper.
10. Nasjonale støtteordninger fungerer over noen få år, og er lite forutsigbare. Grupper slutter å søke etter ca 5 år. De lage produktet uten støtte, og prøver å få solgt det inn i ordninger.
11. Regionsteatrene, produserende fylkeskommunale enheter, offentlige scener, kulturadministrasjoner og kulturhus har sjelden anstrengt seg for å kjenne til lokale kunstnere. De kler seg meg nasjonale utøvere i egen kontaktkrets.
12. Flere statsfinansierte sentre, teatergrupper og teatre er opptatt av å ikke være lokalt forandret i samfunnet. Statusen er å være nasjonale. De skal spisse, bestemme, velge og vrake – ikke samhandle.

Dette handler ikke om kvalitet, men kameraderi og urimelige rammer. Kunstlosjer. De beste utøverne forsvinner fordi de rett og slett ikke kan leve av kunsten i en familiesituasjon f.o.m. 30 års alderen. Utøvere med utdanning fra utlandet mangler nettverk/losjen når de kommer tilbake til Norge. Det er "ingen rett" å være utøvende kunstner, og alle kan ikke få leve av faget sitt – men rammene er umulige for alle.

Løsning:

1. Støtt lokale kultursentre der enkeltkunstnere og lokale foreninger kan ha felles baser. Kunstnere som er med i ytring og samfunnsutvikling blir gode kunstnere som får plass til å utvikle seg, og samtidig ha de en reell verdi for innbyggere, kulturutvikling og debatt.
2. Gi like mye statsstøtte til regional kunst som nasjonal. Videre bør 50% av regional støtte brukes i lokal regi på deres premisser, og 50% til å gjennomføre nye regionale kulturmeldinger i samsvar med statens kulturmelding.
3. Hovedtyngden av støtte bør ikke bare gå til produkt, kunst-eksport og publikumsutvikling. Da blir scenekunsten utilgjengelig og lite samfunnsaktuell.

Har du eksempler på vellykkede prosjekter eller tiltak som har fremmet nye typer samarbeid og økt visning av scenekunst?

Teaterbasen.no Et finn.no eller viasat for teater. I 2019 etableres det en digital pilot i Akershus der de profesjonelle kan legge ut egne forestillingene selv. Produsenter fra hele Norge registrer seg og kan lete etter forestillinger. Piloten er satt i gang for å støtte opp profesjonelle ute i lokalsamfunnet og for å simulere fremvekst av sterke scenemiljøer lokalt. Det skaper særegenhet og autentitet.

Samarbeid med kulturhus. Flere kulturhuset kan gi gratis lokaler på dagtid til prøver for profesjonelle. Teatergruppene betales med inntekten av en forestillingsvisning. Dette er prøvd ut i Oslo og Akershus. Kulturhusene kan bestille forestillinger med tilbud om hjelp og lokaler. Noen prøver også ut å gå fra fast leie til risikodeling, og deler billettinntekter og utgifter sammen. Konsekvenser av dette er at husene blir interessert i salgsstrategien, og kunstneren tar ikke den økonomiske risikoen alene. Flere hus har bare 1/3 belegg. Kulturhuset ser fordelene med å samarbeide med kunstnere og bestiller etterhvert uten å ha sett det ferdige produktet. Kulturhusene regner med at de får den samme kvaliteten som sist. Fordi man skal ikke kimse av at gode rammer øker kvaliteten på kunst.

Sprang fra å ha tilgang på Nasjonalteaterets økonomi, fagpersoner og avdelinger til rammene for en lokal kunstner – er for stor. For at gode forestillinger kan ”melkes” effektivt, og i samme år, må kulturhusnettverket bli bedre. Kunstneren ønsker fokus på produkt, bli del av noe, og få forutsigbarhet. Det er ingen selvfølge at de ypperste scenekunstnerne selv kan etablere levelige rammer, slik det er i dag.

Hvilke strukturelle utfordringer finnes i dag på scenekunstheltet?

1.Fordelingsstrukturer sier noe om hvem som har rammer å skape kunst i

Statens kulturbudsjett vitner om hensvunnen tiders teaterpolitikk, gitte gamle sannheter, tilfeldigheter, maktkamper, låste bevilgninger og albuer. Budsjettet står for stille og følger ikke utviklingen i kulturfeltet. Det underbygger et skille mellom kunst og kultur, og høy- og lavkultur – som vi burde ha vært ferdig med i 1970.

Norsk Kulturrådet og måten det bevilges på er gått ut av dato. De må levere på et utvidet mandat. Samfunnsoppdrag for kulturrådet er for snevert og uløst.

Styrk regionenes muligheter ved å overføre kulturmidler lokalt gjennom fylkeskommunene. Der kunsten er forankret, lever og er. La kunstnere formes av lokale samfunnsutvikling, og la dem trekke til seg verden. I periferien lages det unike. Men man må kunne løfte ut scenekunst nasjonalt og internasjonalt.

2.Dagens fordeling skaper forskjeller

Delingsnøkler og %delingen er ekstremt forfordelt til nasjonale teateraktører/ institusjoner/ fagsentre som står på statsbudsjettet.

Eks: Riksteaterforstilling kan turnerer med en utøver på scene og en stab på 20 stk. De tar 100 kr billetter for en barneforestilling på et kulturhus. Alle mottar lønn etter tariffen og tillegg. Når en frilanser uten stab kommer for å spille har utøver valgt å legge penger i produktet. De bruker minimalt med lønn i prøveperiode og kan ikke ta risiko på for mange spillesteder. Om alt av lønn m.m. skulle dekkes måtte publikum betalt 750 kr billetten, men de kan ikke ta mer enn det halve.

Eksempelet viser hvordan en frilanser ikke er i en reell konkurransesituasjon i sin egen kulturnæring. Det er for lite samarbeid mellom teater eller frilanser til å kunne leve av det. Teatrene har egne oppdrag og ansatte å ta vare på.

3.Bevistgjøring av makt i terminologi

Akademisk terminologi, politiske moteord eller elitebegrep på teater gir fremmedgjøring og fører til usynlig ekskludering. En teatermann med 100% betalt kunstnerlønnen beskriver sin barneforestilling på Bærum kulturhus i 2019 som "kvalitetssikret scenekunst for barn". Hva er det?

NRT kaller ikke teater for scenekunst fordi kvalitet IKKE kan skilles fra hvilken samfunnsverdi forestillingen har. Omdømme er noe man får, og ikke noe man gir seg selv. Kvaliteten ligger i teaterhåndverket og verdien settes av reaksjonen fra samfunn og mottaker/publikum - der og da. I nåtid. Noe kunst blir universal i møte med fremtid eller gjennom nye øyne. Kunst kan ikke evalueres på forhånd.

Hvilke tiltak må til for at disse utfordringene kan løses?

1. Politikerne må tørre å omfordele og lage nye strukturer for kunst med politisk forandring og i samsvar i å se hele kulturfeltet i sammenheng.
2. Byråkrater på kunstfeltet må på alle nivå utføre politiske vedtak - uansett om de er uenige med vedtak. Fylkesansatte må slutte å være egne produksjonsheter for å unngå å bli "hesten i havresekken."
3. Bruk kulturmeldingen - før den blir for gammel. Ta de kulturpolitiske kampene. La ikke kulturpolitikk bli sekundær.
4. Byråkratene må følge saken til den er satt ut i livet og er funksjonell. Ta tak i ufunksjonelle ordninger, organisasjoner og institusjoner.
5. Stimuler de naturlige samarbeidsformene der ute lokalt, og ikke de som definerer seg bort fra samfunn i egne lukkede kunstmiljø. Kunstsoler er et lukkede laboratorium. Etter skolegang skal kunstneren fungere i samfunnet.
6. Egenutvikling, fagutforskning og fordypning betales av egen lomme. Det er ikke et kunstuttrykk.

UTJERN FORSKJELLER: I teater er bare 1/10 av tiden visning. Kunstnere må ha et sted å høre til 9/10 av tiden. Man setter ikke "Nationalteateret" på gata inntil ny forestilling er ferdig. Samtidig får ikke alle skuespillere i det offentlige teatre utdelt roller hvert år, og dermed går de og gresser på full lønn. Begge deler kan forsvares, men ikke ovenfor den lokale frilanseren eller profesjonelle teatergruppen.

Hvordan ønsker du at scenekunstheltet skal se ut om 5-10 år?

- Teaterarenaene er velbrukte, lokalt forankret og åpne - med et variert sett av uttrykk, utøver og publikum. Digitalisert.
- Offentlige teaterstøtte fordeles likt til drifte, prøver - og uten forfordeling til noen teaterformer eller institusjoner.
- Det er mindre bevilgningsmessig skille mellom høykultur og folkelig kultur.
- Bevilgninger viser respekt for mangfold i sjanger, utøvere og nye i feltet.
- Samarbeid i teaterfeltet belønnes og fullfinansiering er falt bort.
- Interesseorganisasjonene for teater er demokratiske. Bautaer er omformet eller lagt ned.
- 2% til kultur på statsbudsjettet. Ekskluderende og dyr høykultur utgjør ikke mer en 50% av kaka.
- De offentlig teatrene har løst sitt samfunnsoppdrag og sine vedtatte formål mer i samsvar hvordan samfunnet og kulturlivet faktisk ser ut.
- Teateret for nasjonal og internasjonal scenekunst er velbrukt. Teateret er blitt et levende ytringsplass. Publikumsegmentet er 90 % bredere. 50% av publikum er sittende konsumerende og 50% er aktivt deltagende.
- Det finnes regionale teatersentre der profesjonelle og amatør samarbeider og setter likeverdige premisser lokalt. De er del av nasjonale turneer og nettverk, og utgjør et selvbestemmende og bredt kulturliv.

Skrevet av styreleder Tone Runsjø

